

ผลงานรายบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาประสิทธิผล
หลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น

จัดทำโดย นางสาวสุนทรผไท จันทระ
รหัส 9974

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2567
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

ผลงานรายบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาประสิทธิผล
หลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น

จัดทำโดย นางสาวสุนทรผไท จันทระ
รหัส 9974

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2567

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารผลงานรายบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหาร
ระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

ลงชื่อ.....

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเรื่อง พัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น โดยศึกษาจากหลักการตามแนวคิด ทฤษฎี และจากการรายงานผลการวิจัยต่าง ๆ รวมถึงนโยบาย และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาที่ ส่งเสริมท้องถิ่น ผลจากการศึกษา พบว่า

การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย มีการวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ ของส่วนราชการจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายเหตุที่ 12 จากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จากแผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มุ่งเน้น การพัฒนาการศึกษาอาชีวศึกษาภายใต้นโยบาย “เรียนดีมีความสุข” ของกระทรวงศึกษาธิการ

การกำหนดตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย คือ รองเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ กำกับ การปฏิบัติราชการในสำนักที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ สำนักอำนวยการ สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากร อาชีวศึกษา สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา และภารกิจอื่น ตามที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการฯ มีกำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย คือ **“พัฒนาประสิทธิผล หลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น”** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยการกำหนดประเด็นการศึกษา จากสถานการณ์ความ ยากจนหลายมิติของประเทศไทย จากผลการศึกษาของธนาคารโลก (World bank) ที่ระบุว่าการศึกษาสร้าง ประโยชน์ทั้งสังคมและเศรษฐกิจ เพราะการอยู่ในระบบการศึกษาเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้เรียน มากขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย โดยพิจารณา โครงสร้างคนจนจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด และพบว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษา เกี่ยวกับชีวิตอาชีพ (Lifelong Learning and Career Education) เป็นส่วนสำคัญของการปรับตัวต่อการเมือง ใหญ่(Urbanization) เพื่อช่วยลดภาวะความยากจนในเมืองใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการศึกษาสังคม ผู้ประกอบการในสังคมยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเรียนรู้และการสร้างความรู้ที่เน้นการเชื่อมโยง และการแบ่งปันผ่านทางออนไลน์และชุมชนสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลาปัจจุบันและอนาคต การสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้รับประโยชน์จากการ พัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ยกย่องมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชน ในชุมชนให้ดีขึ้น โดย Pain Point = การจัดหลักสูตรเป็นการออกแบบมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจจะ ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งสภาพพื้นที่ สังคมและเศรษฐกิจ

มีการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) โมเดลเศรษฐกิจ BCG และการนำไปสู่ความยั่งยืน ด้วย SDGs การเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจฐานราก ชุมชน และแนวคิดของเศรษฐกิจ 'Bio-Circular-Green' (BCG) การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาสู่ท้องถิ่น มีการวิเคราะห์ SWOT ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น

ผู้ศึกษาได้เสนอประเด็นในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาประสิทธิผลในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อท้องถิ่น ได้แก่ หลักสูตร (Curriculum) และหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency based curriculums) โดยการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลหลักการเรียนรู้ของผู้เรียน Outcome-based Education (OBE) Outcome-Based Education (OBE) เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาส่งเสริมเศรษฐกิจ ได้แก่

- 1) เครือข่ายความร่วมมือศักยภาพสูง
- 2) เทคโนโลยีเหมาะสมกับชุมชน
- 3) สร้างสมรรถนะพิเศษเฉพาะพื้นที่
- 4) มีระบบการประเมินหลากหลาย
- 5) รู้ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 6) การกระจายอำนาจ เน้นการมีส่วนร่วม
- 7) การระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วน
- 8) พัฒนาผู้สอนระบบการเรียนรู้
- 9) มีความยืดหยุ่นเหมาะกับบริบทชุมชน
- 10) จูงใจสถานประกอบการ

ผู้ศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การกระจายอำนาจการบริหารจัดการหลักสูตร
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอาชีวศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การสร้างภาคีเครือข่าย

ภาวะผู้นำที่จะส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาสู่ความสำเร็จ จะต้องมีความตั้งใจที่สำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาให้เป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจฐานรากได้ ควรมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความแตกต่างของบริบทพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงกับชุมชนและธุรกิจในพื้นที่ เป็นตัวอย่างในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนา

แผนพัฒนาตนเองของผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ตนเอง และวางแผนพัฒนาตนเอง โดยนำผลการวิเคราะห์ตนเองจากรายงานการวิเคราะห์รูปแบบการทำงาน (PPA) โดย Thomas International พบว่า คุณลักษณะ

โดยทั่วไปของผู้ศึกษา เป็นคนที่มีความตั้งใจอย่างมั่นคง มีความสามารถในการแข่งขัน และมีสมาธิในการเริ่มต้นด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ทักษะสำหรับผู้บริหารในหลักสูตร นบส. 1 ซึ่งประกอบด้วยทักษะจำนวน 4 กลุ่ม และ 14 ทักษะย่อย พบว่า ผู้ศึกษามีทักษะที่เป็นจุดแข็ง ที่ได้รับการประเมินสถานการณ์ระดับโดดเด่น จำนวน 9 ทักษะ โดยมีทักษะที่ต้องการพัฒนาเพิ่ม ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองและผู้อื่นและสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร 2) ทักษะการสื่อสารโน้มน้าว 3) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 4) ทักษะดิจิทัล และ 5) การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ และที่ควรเพิ่มเติมเพื่อให้มีทักษะที่รองรับการปฏิบัติงานในตำแหน่งเป้าหมาย คือ ทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภาษาพูดและเขียน ทักษะการเจรจาโน้มน้าว และทักษะการทูตเชิงรุก เพื่อให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ในการพัฒนา สามารถแสดงข้อเสนอเชิงนโยบาย กลไก ระบบ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน การประเมินผล การรับรอง การติดตาม และการปรับปรุงที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ด้วยการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management) และการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ ให้สามารถบริหารทรัพยากร ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่มีและผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพ ด้วยการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management)

ผลการพัฒนาตนเอง ผู้ศึกษามีความเข้าใจวิธีการศึกษาโครงสร้างการทำงาน (Function) ของหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างภาคีเครือข่ายในอนาคต การศึกษาและวิเคราะห์แผนระดับต่างๆ เพื่อการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อนำไปปฏิบัติงานตามทิศทางที่ประเทศต้องการ ได้พัฒนาเรื่องการนำเสนอโน้มน้าว การเจรจาการทำงานกับบุคคลที่หลากหลาย เพื่อผลักดันให้งานสำเร็จ การให้ความสำคัญกับประชาชนฐานราก เพื่อการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เรื่องของการวางระบบการศึกษาให้กับประชาชนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น แต่สามารถสร้างมูลค่าไปสู่ตลาดโลกได้ (Glocalization) รวมถึงการพัฒนาตนเองเรื่อง Soft skill ต่างๆ เช่น การควบคุมอารมณ์ การโน้มน้าว การวิเคราะห์รูปแบบการทำงาน (Working style) ทั้งตัวเองและผู้อื่นเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง พัฒนาประสิทธิภาพหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อชุมชน นครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับ โอกาส ความกรุณา คำแนะนำ และการช่วยเหลือ เป็นอย่างยิ่งจาก นายศพล เวณโกเศส เลขาธิการคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา เรืออากาศโทสมพร ปานดำ รองเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดร.พีระพล พูนทวี ที่ ปรีक्षाเลขาธิการสภาการศึกษา และนายกสภาสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ดร.วรวิทย์ ศรี ตระกูล อดีตผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 และท่านอาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อดีตปลัดกระทรวงยุติธรรม อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้ง และเป็นพระคุณอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ที่ได้กรุณาให้แนวคิดต่างๆ ข้อเสนอแนะหลายประการ ทำให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สุดท้ายขอขอบคุณ ทีมงาน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยการอาชีวอุดรธานี เพื่อนๆ ร่วมกลุ่ม GP2 และเพื่อนๆ พี่ๆ ร่วมรุ่น นบส.1 กพ.รุ่นที่ 99 ทุกคน ที่ให้การสนับสนุน ข้อมูลอย่างเต็มที่ทำให้ผล การศึกษาครั้งนี้สำเร็จในเวลาอันรวดเร็ว และขอขอบคุณผู้ให้ความช่วยเหลืออีกหลายท่าน

นางสาวสุนทรผไท จันทระ

รหัส 9974

14 พฤษภาคม 2567

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	4
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	4
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	5
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	5
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	9
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	21
3. แผนพัฒนาตนเอง	22
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	22
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	23
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	24
บรรณานุกรม	26
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียนและเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	28

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการและผู้รับผิดชอบกลไกในการพัฒนาและอนุมัติหลักสูตร	18

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงการวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ ของสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา	3
แผนภูมิที่ 2 แสดงองค์ประกอบสำคัญของวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย เพื่อพัฒนาองค์กร	4
แผนภูมิที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) โมเดลเศรษฐกิจ BCG และการนำไปสู่ความยั่งยืน ด้วย SDGs	10
แผนภูมิที่ 4 แสดงรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย	13
แผนภูมิที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น	17
แผนภูมิที่ 6 แสดงปัจจัยสู่ความสำเร็จ ของการพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา การบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนาท้องถิ่น	19
แผนภูมิที่ 7 แสดงยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการพัฒนา	20

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

“การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก อย่างยั่งยืน”

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

สถานการณ์ความยากจนหลายมิติของประเทศไทยในปี 2564 พบว่ามีคนจนหลายมิติจำนวน 8.10 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.6 สูงกว่าความยากจนด้านตัวเงินที่มีสัดส่วนร้อยละ 6.32 โดยมีความขัดสนเฉลี่ยของคนจนอยู่ที่ร้อยละ 37.6 และมีดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI) มีค่าเท่ากับ 0.044 ปรับตัวดีขึ้นจากปี 2562 ที่มีค่าดัชนีความยากจนหลายมิติที่ 0.051 สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติสูงสุดได้แก่ มิติด้านความเป็นอยู่ ที่ร้อยละ 34.8 รองลงมาเป็นมิติด้านความมั่นคงทางการเงิน มิติการใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ และมิติด้านการศึกษาตามลำดับ

แม้ว่าภาพรวมความยากจนหลายมิติจะมีแนวโน้มลดลง แต่เมื่อจำแนกคนจนหลายมิติตามลักษณะต่าง ๆ พบว่ายังมีความแตกต่างกันกล่าวคือครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีปัญหาความยากจนหลายมิติมากกว่าในเขตเทศบาล และปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนยังมีความแตกต่างกันด้วย กล่าวคือมิติที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติในเขตเทศบาลคือมิติความมั่นคงทางการเงิน ขณะที่นอกเขตเทศบาลคือมิติด้านความเป็นอยู่ ในทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาความยากจนหลายมิติจำแนกรายภาคพบความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคเช่นกัน สำหรับสถานการณ์ความยากจนหลายมิติรายจังหวัด พบว่า 5 จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนหลายมิติมากที่สุด คือจังหวัดนครราชสีมา นราธิวาส ศรีสะเกษ อุทัยธานี และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ โดยจังหวัดนครราชสีมา มีสัดส่วนคนจนสูงถึงร้อยละ 39.3 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะของประชากร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ โดยในปี 2564 มีสัดส่วนร้อยละ 36.9 ของคนจนทั้งหมด และเมื่อพิจารณาตามลักษณะการทำงาน พบว่า ร้อยละ 51.5 เป็นผู้สูงอายุและผู้ที่ไม่ทำงาน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปเป็นผู้สูงอายุมากขึ้น ประชาชนบางส่วนยังเข้าไม่ถึงการศึกษา รวมถึงขาดมาตรการส่งเสริมการฝึกอบรม อย่างเหมาะสมกับแรงงานยากจนที่ยังมีระดับการศึกษาไม่สูง เพื่อยกระดับสมรรถนะแรงงาน การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และการมีรายได้เพิ่มในที่สุด โดยต้องมีการออกแบบการฝึกอบรมที่ไม่ทำให้คนกลุ่มนี้ขาดรายได้ระหว่างการอบรม

จากผลการศึกษาของธนาคารโลก (World bank) ระบุว่าการศึกษาสร้างประโยชน์ทั้งในแง่สังคมและเศรษฐกิจ เพราะการอยู่ในระบบการศึกษาเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้เรียนมากถึงร้อยละ 10 และถ้ายังเด็กผู้หญิงสามารถอยู่ในระบบการศึกษาเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะช่วยเพิ่มรายได้ต่อปีได้มากถึงร้อยละ 10 - 20 ดังนั้น นอกเหนือจากการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับแล้ว อาจจำเป็นต้องสนับสนุนการเข้าถึงโอกาสในการเรียนรู้หรือการพัฒนาทักษะทางเลือกอื่น ๆ ให้แก่ผู้ที่ออกจากโรงเรียนหลังจบการศึกษาระดับภาคบังคับ เพื่อให้มั่นใจว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้รับการพัฒนาทักษะ และมีโอกาสในการสร้าง รายได้

ที่ทำให้เขาสามารถหลุดพ้นจากเป็นคนจนได้ การเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจไปสู่ชุมชนให้ทั่วถึงมากขึ้น เพื่อลดความจำเป็นในการย้ายถิ่นสำหรับประชากรวัยแรงงานที่มีครอบครัว ข้อมูลการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรในปี 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีอัตราการย้ายถิ่นน้อย และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการย้ายถิ่นสูงเป็นอันดับต้น ๆ โดยสาเหตุการย้ายถิ่นส่วนใหญ่เนื่องจากต้องการหางานทำหรือเปลี่ยนงาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย เมื่อพิจารณาโครงสร้างคนจนจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่คนจน มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 75.26 ของคนจนทั้งหมด รองลงมาเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 13.82 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 8.78 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระดับการศึกษาที่สูงเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถทำให้ครัวเรือนหลุดพ้นจากความยากจน หรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าระดับความยากจนค่อนข้างมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยระดับการศึกษาที่สูงมีโอกาสทำให้รายได้ของประชากรสูงเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตอาชีพ (Lifelong Learning and Career Education) เป็นส่วนสำคัญของการปรับตัวต่อการเมืองใหญ่ (Urbanization) เพื่อช่วยลดภาวะความยากจนในเมืองใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน สร้างพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนโดยการเปิดโรงเรียนชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้ที่ให้บริการการศึกษาในหลายรูปแบบ เช่น การสอนทักษะการทำอาหาร การฝึกอ่านหนังสือ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

2. การพึ่งความต้องการของตลาดแรงงาน การมองหาโอกาสในการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่นั้น อาจใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะที่ต้องการในวงการงานที่กำลังเจริญในเมืองใหญ่ นำเสนอโครงการการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและอุตสาหกรรมในพื้นที่นั้น

3. การเรียนรู้ออนไลน์และการศึกษาที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ออนไลน์และคอร์สออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น เทคโนโลยี การสร้างสรรค์ การตลาดออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในสายอาชีพที่เป็นที่ต้องการในเมืองใหญ่

4. การส่งเสริมศักยภาพท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพและความสามารถท้องถิ่น โดยการสนับสนุนศึกษาและการอบรมที่ให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะของประชากรในพื้นที่นั้น เช่น การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น

5. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การสร้างสวนสาธารณะ พื้นที่สำหรับการเรียนรู้แบบกลุ่ม ห้องสมุดสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของประชากรในเมืองใหญ่

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตอาชีพในเมืองใหญ่เป็นการลงทุนที่มีผลกับการลดภาวะความยากจน โดยช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเพิ่มโอกาสในการทำงานและการเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต

การศึกษาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneur Socialization) เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ผู้คนเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางธุรกิจและผู้ประกอบการผ่านประสบการณ์และสังครอบตัวตลอดชีวิตของพวกเขาในสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อทางสังคม มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการศึกษาสังคมผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญดังนี้

1. การเรียนรู้ออนไลน์และชุมชนออนไลน์ ในยุคดิจิทัล ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้ในรูปแบบของคอร์สออนไลน์และชุมชนออนไลน์ได้อย่างสะดวก ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจและการบริหารจัดการได้อย่างอิสระและสะดวกสบาย

2. การสนับสนุนและการทำงานร่วมกันออนไลน์ มีการสนับสนุนจากชุมชนออนไลน์และพื้นที่การทำงานร่วมกัน (coworking spaces) ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเชื่อมต่อและแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแหล่งข้อมูลกับผู้ร่วมธุรกิจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. การเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม การใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ได้เป็นที่นิยม ผู้ประกอบการสามารถเชื่อมต่อกับคนอื่น ๆ ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางธุรกิจผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บบล็อก โพสต์สื่อสังคม หรือกลุ่มชุมชนในเครือข่ายสังคมออนไลน์

4. การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานและการเผยแพร่ข้อมูล การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในสถานการณ์จริงและการแบ่งปันประสบการณ์ผ่านการเผยแพร่ข้อมูล เช่น การจัดกิจกรรมสัมมนา การเขียนบทความ หรือการแชร์วิดีโอบนเพจสื่อสังคม เป็นวิธีที่สำคัญในการเรียนรู้และสร้างความรู้ทางธุรกิจในสังคมยุคใหม่

การศึกษาสังคมผู้ประกอบการในสังคมยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเรียนรู้และการสร้างความรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงและการแบ่งปันผ่านทางออนไลน์และชุมชนสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลาปัจจุบันและอนาคต

ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นแผนการพัฒนาที่มุ่งเน้น ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างนี้เป็นระบบ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิด การพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่เกิดการสร้างอาชีพ

และการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น คือ รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อย เพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า ในปี 2562 ประชากรรายได้น้อย (Bottom 40) มีสัดส่วนการถือครองรายได้เพิ่มขึ้นจาก 14.17% (2560) เป็น 15.11% (2562) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ลดจาก 0.453 (2560) เป็น 0.430 (2562) แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประชากรรายได้น้อยลดลง ทั้งนี้ การพิจารณาจากสัดส่วนรายได้และค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ยังไม่สามารถครอบคลุมการพัฒนาตามเป้าหมาย ของดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังคงมีความท้าทายในประเด็นการพัฒนาด้านศักยภาพเนื่องจากประชากร กลุ่มรายได้น้อยมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะต่ำ รวมถึงการดำเนินงาน ด้านนโยบายของรัฐซึ่งออกจากส่วนกลาง ทำให้ไม่สามารถตอบโจทย์สภาพปัญหาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้

“เศรษฐกิจชุมชนต้องถิ่นเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น” (แผนแม่บทเศรษฐกิจฐานราก สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดรายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนปี 2562 พบว่า เนื่องจากประชากรในกลุ่ม Bottom 40 เป็นผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economically Inactive) กว่าร้อยละ 50.5 ขณะที่อีกกว่าร้อยละ 32.7 เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระโดยไม่มีลูกจ้าง และช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานทักษะต่ำ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ทำให้มีความท้าทายในการมีรายได้เพิ่มขึ้น (แผนแม่บทเศรษฐกิจฐานราก, 2563)

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การบรรลุเป้าหมายการยกระดับศักยภาพของเศรษฐกิจฐานราก ยังคงเผชิญกับความท้าทาย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะต่ำ โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุในครัวเรือน และครัวเรือนสูงอายุ ทำให้การยกระดับศักยภาพและรายได้ ให้แก่กลุ่มประชากรเหล่านี้มีความท้าทาย รวมถึงโครงการของภาครัฐที่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเฉพาะบางพื้นที่ และการจัดหลักสูตรเป็นการออกแบบมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่แต่ละพื้นที่มากนัก นอกจากนี้ ยังขาดการดำเนินงานที่ชัดเจนในส่วนของ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและพัฒนา และการปรับปรุงระเบียบกฎหมายเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก เป้าหมาย

เร่งด่วนควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้มีองค์ความรู้และทักษะที่จะสามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นได้

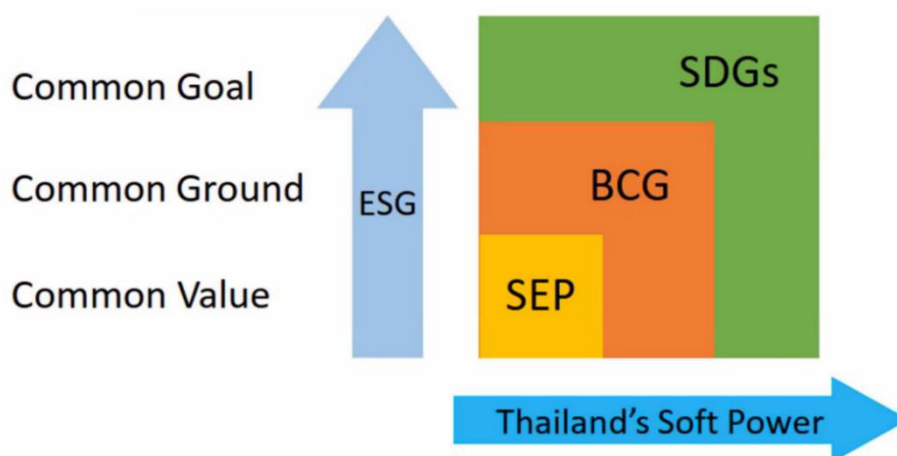
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่หลักในการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้มีคุณลักษณะสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงด้านตลาดแรงงานในทุกด้าน เพื่อผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาคุณภาพสูง ตลาดแรงงานที่มีการแข่งขัน มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโลกแห่งการทำงานขยายวงกว้างสัมพันธ์กันทั่วโลก TDRI, 2020 ได้ระบุว่า ปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไทยไม่ใช่ปัญหาเชิงปริมาณ แต่เป็นปัญหาเชิงคุณภาพ ซึ่งหมายถึงการที่ระบบอาชีวศึกษาในปัจจุบัน ผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ทักษะที่ตลาดแรงงานไม่ต้องการ ระบบอาชีวศึกษาไทยถูกปล่อยปละละเลยจนมีคุณภาพต่ำ และมีปัญหาภาพลักษณ์ภาคธุรกิจประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานทักษะ ส่งผลให้จำเป็นต้องจ้างแรงงานไร้ทักษะหรือแรงงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการเข้ามาฝึกในสถานประกอบการเอง

Pain Point = การจัดทำหลักสูตรเป็นการออกแบบมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพพื้นที่ สังคมและเศรษฐกิจ

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

หลักการ กรอบแนวคิด

การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อสร้างพัฒนาท้องถิ่นเป็นศักยภาพที่สำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่นในเรื่องของทักษะและความรู้ทางอาชีพ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้เราเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการตามบริบทที่มีความแตกต่างกันของแต่ละชุมชน หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาที่เหมาะสมจะเสริมสร้างแรงจูงใจและเข้มแข็งให้กับธุรกิจและองค์กรในท้องถิ่น ช่วยเพิ่มโอกาสให้กับประชากรในการทำงาน และสร้างงานใหม่ ธุรกิจใหม่ในท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นในระยะยาวตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างอาชีพ มูลค่าเพิ่มและพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสนับสนุนสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในระยะยาว เป็นไปตามโมเดล BCG ที่เน้นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืนได้

แผนภูมิที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) โมเดลเศรษฐกิจ BCG และการนำไปสู่ความยั่งยืน ด้วย SDGs

การเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนและแนวคิดของเศรษฐกิจ 'Bio-Circular-Green' (BCG)

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นเส้นทางสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลักคือการเพิ่มรายได้สูงขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชน เป็นหนึ่งในวิธีการที่มีผลมากในการสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในการแข่งขัน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรและการสนับสนุนวิสาหกิจเริ่มต้นในชุมชน ซึ่งเป็นที่มาของรายได้และโอกาสในชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคง โดยส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรและทุนให้กับชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มพูนองค์ความรู้ และทักษะที่สำคัญในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน และการสร้างโอกาสให้กับชุมชนทั้งในด้านการตลาดและการเข้าถึงแหล่งทุน นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในชุมชน โดยการสร้างโอกาสให้กับผู้มีรายได้น้อย และไม่มั่นคงให้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง และการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการผลิตและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จะเป็นการเสริมสร้างฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต โดยแนวทางหลักได้แก่ การสร้างโครงสร้างและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน และการส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรและทุนให้กับชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน โดยไม่ทิ้งท้ายใครลงในความยากจนและเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

การทำงานในเศรษฐกิจ BCG สัมพันธ์กับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชน BCG เป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและ

บริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เศรษฐกิจฐานรากที่สนับสนุนแนวคิด BCG มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวังและมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้พลังงานทดแทนและการใช้วัสดุที่มีรูปแบบการนำกลับมาใช้ใหม่ (Circular Economy) เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขยะที่มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น การผลักดันกลไกการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Economy) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชน สนับสนุนธุรกิจและองค์กรในชุมชนให้สามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การทำงานในเศรษฐกิจ BCG ไม่เพียงแต่สนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจฐานราก แต่ยังเน้นการใช้ทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาสู่ท้องถิ่น

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นพอสรุปได้ ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 หน้า 107) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของ ท้องถิ่นนั้น ๆ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542 หน้า 124) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสาร หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลาง มาปรับขยาย หรือเพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

อุดม เขยกิจวงศ์ (2545 หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษา หรือครูหรือผู้เรียนร่วมกันพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริงเรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมีความสุข กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่าในส่วนที่สำคัญที่สุดคือ การสำรวจสภาพปัญหาชุมชน เป็นการศึกษาความเป็นอยู่ของชุมชนและผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ตรงกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง การวิเคราะห์สภาพปัญหา และกำหนดความต้องการ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและหลากหลายกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชน วิธีการประเมินผลที่ยืดหยุ่น

อำนาจหน้าที่ด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546

มาตรา 17 ให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผน การศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินผลการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาโดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศ ทางวิชาชีพ และเสนอแนะในการออกระเบียบ หลักเกณฑ์ และประกาศที่เกี่ยวกับการบริหารของสำนักงาน

เพื่อประโยชน์ในการพิจารณา นโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการอาชีวศึกษาระดับปริญญา ให้คณะกรรมการการอาชีวศึกษาพิจารณาให้สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาและเป็นไปตามมาตรฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะกรรมการอุดมศึกษา

อำนาจหน้าที่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ ระบุว่า “การอาชีวศึกษา” หมายความว่า กระบวนการศึกษาเพื่อผลิต และพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี “การฝึกอบรมวิชาชีพ” หมายความว่า การเพิ่มพูนความรู้และการฝึกทักษะอาชีพระยะสั้น หรือระยะยาว ทั้งในและนอกสถานศึกษา อาชีวศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเป็นโครงการหรือสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ภายใต้ หลักสูตรที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

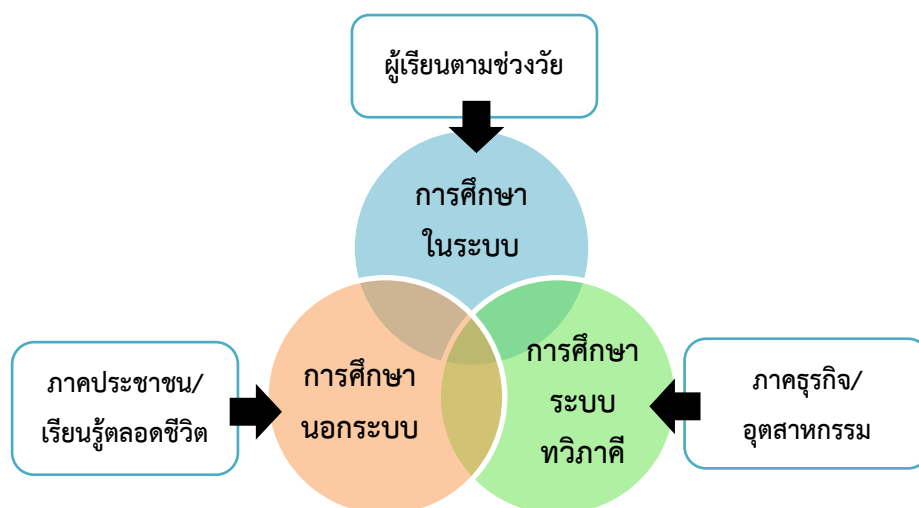
มาตรา 6 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีรวมทั้งเป็นการยกระดับ การศึกษาวิชาชีพ ให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และ ภูมิปัญญาไทย มาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถ นำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติ หรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้

มาตรา 8 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดได้โดยรูปแบบ ดังต่อไปนี้

(1) **การศึกษาในระบบ** เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษา อาชีวศึกษาหรือ สถาบันเป็นหลัก โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและการประเมินผล ที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) **การศึกษานอกระบบ** เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหา และหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ บุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) **การศึกษาระบบทวิภาคี** เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษา อาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่อง การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งใน สถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

แผนภูมิที่ 4 แสดงรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย

มาตรา 25 **สถาบันอาชีวศึกษา** มีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของสถาบัน และโดยเฉพาะให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(5) พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาของสถาบันให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

(6) อนุมัติการให้ปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และประกาศนียบัตรวิชาชีพ

(7) พิจารณาและให้ความเห็นชอบในการเข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิจัย ห้องทดลองหรือ ห้องปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพกับสถานประกอบการหรือภาคเอกชน ตามมาตรา 53

(8) กำกับมาตรฐานการศึกษา ควบคุมคุณภาพ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัด การศึกษา ของสถาบันให้เป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาทุกระดับ

วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอ

การวิเคราะห์ SWOT ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีผลต่อ ความสำเร็จของหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น ดังนี้

1. Strengths (จุดแข็ง)

- มีกลไก โครงการ และภารกิจที่มีการเชื่อมโยงกับชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น
- สร้างความชำนาญในพื้นที่ หากหลักสูตรมุ่งเน้นการฝึกทักษะและความรู้ที่เน้นไปที่ความต้องการของพื้นที่นั้น เช่น การเรียนรู้ทักษะการเกษตรหรือการอุตสาหกรรมที่เป็นที่ต้องการในพื้นที่ จะเพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้รับการจ้างงานหรือเริ่มต้นธุรกิจในอนาคต

2. Weaknesses (จุดอ่อน)

- หลักสูตรขาดการวางแผนที่ชัดเจนในการเรียน การสอนและการประเมินผล อาจทำให้นักเรียนหรือผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม หรือการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมที่
- ขาดทรัพยากร หากไม่มีทุนหรือทรัพยากรเพียงพอในการสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอนหรือโครงสร้างพื้นที่ เป็นต้น อาจทำให้การดำเนินงานของหลักสูตรมีความล่าช้า หรือไม่ได้ผลเป็นอย่างที่คาดหวัง

3. Opportunities (โอกาส)

- การพัฒนาศักยภาพในชุมชน หากมีโอกาสในการร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นหรือเครือข่ายในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น โครงการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้หลักสูตรสามารถสร้างความเข้มแข็งและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้
- หลักสูตรสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์หรือแอปพลิเคชันการศึกษา

4. Threats (ภัยคุกคาม)

- การแข่งขันจากหลักสูตรอื่น หากมีหลักสูตรอื่นที่เสนอความรู้และทักษะในท้องถิ่นนั้น ๆ การแข่งขันสูงขึ้นอาจทำให้หลักสูตรของเราต้องพัฒนาเพื่อรักษาความแข็งแกร่ง มหาวิทยาลัยหลายแห่งมีกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนซ้ำซ้อนกับอาชีวศึกษา

SO จุดแข็งและโอกาสของหลักสูตร ฯ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม (Impact Value)

- 1) อาชีวศึกษาสร้าง “ทุนมนุษย์” สมรรถนะสูง ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน
- 2) Personalize Service สร้างหลักสูตรที่ เฉพาะทาง เฉพาะถิ่น เฉพาะความต้องการ จาก Stakeholders
- 3) ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน สร้าง Local Start-up /Creative Entrepreneurs/Smart Farmer
- 4) We-Society ชุมชนจะสามารถพึ่งพาตัวเอง พึ่งพากันเอง รวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง เชื่อมสู่โลก
- 5) Inclusive ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมที่ยั่งยืน เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว
- 6) บูรณาการหน่วยงาน สร้าง Culture of Growth และส่งผลให้เป็น Inclusive Politics/ Economy
- 7) Area-Based เศรษฐกิจฐานรากที่ใช้ SEP/BCG จะส่งผลสู่ความยั่งยืน SDG

WT ข้อเสียหรืออุปสรรคของหลักสูตรอาชีวศึกษาที่ไม่ตอบสนองต่อเศรษฐกิจฐานราก

- 1) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจไม่มีการวางแผนที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว ทำให้ไม่มีการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจฐานราก
- 2) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานท้องถิ่นหรือสถานที่ทำงานจริง ทำให้นักเรียนหรือผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาอาจพบว่าความรู้และทักษะที่ได้ไม่สามารถนำไปใช้งานได้โดยมีประสิทธิภาพ
- 3) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจไม่มีการร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาหลักสูตรหรือการฝึกอบรม เช่น การจัดหาโอกาสให้กับนักเรียนหรือผู้เรียนในการฝึกงานหรือการประสานงานกับบริษัทและอุตสาหกรรม
- 4) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจขาดการส่งเสริมนวัตกรรมและการผลิตเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างโอกาสใหม่ในเศรษฐกิจท้องถิ่นได้

แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

“หลักสูตร (Curriculum)” หมายถึง ประมวลวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วน “หลักสูตรอาชีวศึกษา (Vocational Education Curriculum)” หมายถึง หลักสูตรเพื่อการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ซึ่งได้จากการนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนา เพื่อให้ผู้รับการศึกษา มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

การพัฒนาหลักสูตรจะต้องพิจารณาถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน และนำไปพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ กิจนิสัยและทักษะความชำนาญได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรจึงสามารถดำเนินการได้ ใน 2 กรณี คือ การพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เคยมีอยู่เลยขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency based curriculums) การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเป็นการนำสมรรถนะในงานอาชีพของมาตรฐานอาชีพหรือมาตรฐานสมรรถนะ (Occupational Standards/Competency Standards) ตามระดับคุณวุฒิวิชาชีพ มากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของสาขาวิชาและสาขางานในหลักสูตรแต่ละระดับ คุณวุฒิอาชีวศึกษา แล้วพัฒนารายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสมรรถนะที่กำหนดเพื่อเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทั้งนี้ เนื่องจากนโยบายยุทธศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีรวมทั้งความต้องการกำลังคนมีการเปลี่ยนแปลง

อยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยในทุก 5 ปี นอกจากนี้ ก็อาจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตร เพิ่มเติมในระหว่างวงรอบของการใช้หลักสูตรนั้น ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของงานอาชีพได้เช่นกัน

การจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน Outcome-based Education (OBE) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้การจัดการความรู้เป็นแนวทางในการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร เริ่มจากการกำหนดสิ่งที่อยากเรียนรู้ คือ ความรู้ในการจัดทำหลักสูตร การแสวงหาความรู้ที่ต้องการทั้งจากภายในและจากภายนอก ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การปรับปรุงและสร้างองค์ความรู้ให้เหมาะสมเกี่ยวกับการใช้งานในการจัดทำหลักสูตรให้เป็นระบบ การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ การนำประสบการณ์จากการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าถึงความรู้ได้ง่าย การบันทึกเป็นองค์ความรู้และปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อนำไปใช้งาน มีการแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้

กระบวนการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) ตามขั้นตอนดังนี้

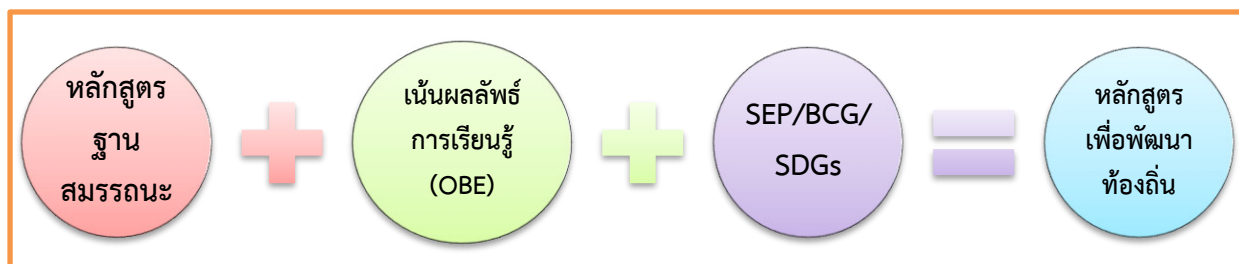
1) การวิเคราะห์ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ของหลักสูตรหรือสาขาวิชา ความต้องการจำเป็น ความสำคัญของหลักสูตรจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ผู้ใช้ ผู้ปกครอง คณาจารย์ ผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตรซึ่งต้องเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิและมาตรฐานวิชาชีพ

2) การกำหนดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของหลักสูตร PLOs ต้องสอดคล้อง ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร (สาขาวิชา) รวมทั้งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายชั้นปี (Year Learning Outcome : YLOs) และองค์ประกอบอื่น ๆ การออกแบบหลักสูตรและกำหนดรายวิชาให้สอดคล้องและรองรับ PLOs ที่กำหนดไว้ให้ครอบคลุม พร้อมทั้งกระบวนการในการจัดการเรียนรู้วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือการประเมิน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ PLOs กับมาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานของสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียว่ามีรายวิชาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่ ทำแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้จากหลักสูตรรายวิชา แล้วนำร่างหลักสูตรสู่กระบวนการวิพากษ์หลักสูตร จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก

3) การนำเข้าสู่กระบวนการรับรองหลักสูตรจากต้นสังกัด นำหลักสูตรไปใช้ การประเมินการใช้หลักสูตรและ การวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

Outcome-Based Education (OBE) เพื่อพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น

การสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความต้องการและสถานการณ์ของชุมชนหรือพื้นที่เฉพาะ เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตลาดแรงงานในพื้นที่ มีความสำคัญในการสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (PLOs) ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และออกแบบหลักสูตร และวิธีการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับฐานราก ใช้เครื่องมือการพัฒนาคูคลากร เช่น การอบรม การฝึกอบรม หรือโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในพื้นที่ โดยสนับสนุนการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาฐานรากให้ยั่งยืนและมีความเป็นอยู่ได้ทุกขั้นตอน

แผนภูมิที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น

กลไกการพัฒนาปรับปรุง อนุมัติ ประกาศใช้และรับรองหลักสูตรอาชีวศึกษา ระดับ ปวช./ปวส.

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการและผู้รับผิดชอบกลไกในการพัฒนาและอนุมัติหลักสูตร

กระบวนการดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
การพัฒนาหลักสูตรหรือการปรับปรุงหลักสูตร ระดับ ปวช. และระดับ ปวส.	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และสถานศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
การอนุมัติหลักสูตร ปวช. และ ปวส.	เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (โดย คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง อนุมัติหลักสูตร...)
การประกาศใช้หลักสูตร ปวช. และ ปวส.	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (โดย ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตร...)
การรับรองคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ปวช. และ ปวส.	สำนักงาน ก.พ.
การพัฒนาสาขาวิชาเพิ่มเติม	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และหรือสถานศึกษา และรายงานสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อดำเนินการพิจารณาเห็นชอบ อนุมัติ ประกาศใช้ และรับรองคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษา
การพัฒนาสาขางานเพิ่มเติม	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และหรือสถานศึกษา และรายงานสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อพิจารณาอนุมัติ
การพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชาหรือกลุ่มวิชาเพิ่มเติม	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และหรือสถานศึกษา และรายงานสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทราบ
การขึ้นทะเบียนหลักสูตร ปวช. และ ปวส. ที่ได้รับการอนุมัติและประกาศใช้	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (โดย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

ประเด็นที่ส่งเสริมให้การพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่นประสบความสำเร็จ

1) **เครือข่ายความร่วมมือศักยภาพสูง** การเครือข่ายความร่วมมือที่มีศักยภาพสูง หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างหลายหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความชำนาญและความสามารถที่สูง โดยมีการแบ่งปันและการร่วมมือเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในการพัฒนาและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

2) **เทคโนโลยีเหมาะสมกับชุมชน** การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป้าหมาย เช่น เทคโนโลยีที่ช่วยให้ชุมชนมีการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร การจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น หรือเนื้อหาการสอนเรื่องเทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่แตกต่างกันตามบริบท เช่น ในเมือง นอกเมือง

3) **สร้างสมรรถนะพิเศษเฉพาะพื้นที่** การพัฒนาสมรรถนะหรือความสามารถเฉพาะที่ตอบสนองต่อความต้องการและสถานการณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ทำให้บุคลากรหรือชุมชนมีความเชี่ยวชาญในด้านที่เฉพาะเจาะจง

4) **มีระบบการประเมินหลากหลาย** การมีระบบการประเมินผลการเรียน การสอนที่หลากหลายและครอบคลุมช่วยให้สามารถปรับปรุงและปรับเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

5) **รู้ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย** การเข้าใจความต้องการและปัญหาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ และผลิตกำลังคนได้ตรงับความต้องการ

6) **การกระจายอำนาจ เน้นการมีส่วนร่วม** การกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษา และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อความคล่องตัว รวดเร็ว เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

7) **การระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วน** การระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของชุมชน เช่น การร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาและการจัดการเรียนการสอน

8) **พัฒนาผู้สอนระบบการเรียนรู้** การพัฒนาความรู้และทักษะของผู้สอนเพื่อให้สามารถปรับตัวและใช้เครื่องมือการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการสอนและการเรียนในพื้นที่

9) **มีความยืดหยุ่นเหมาะกับบริบทชุมชน** การออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน

10) **จุดใจสถานประกอบการ** การสร้างกลไกที่จะเชื่อมโยงระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

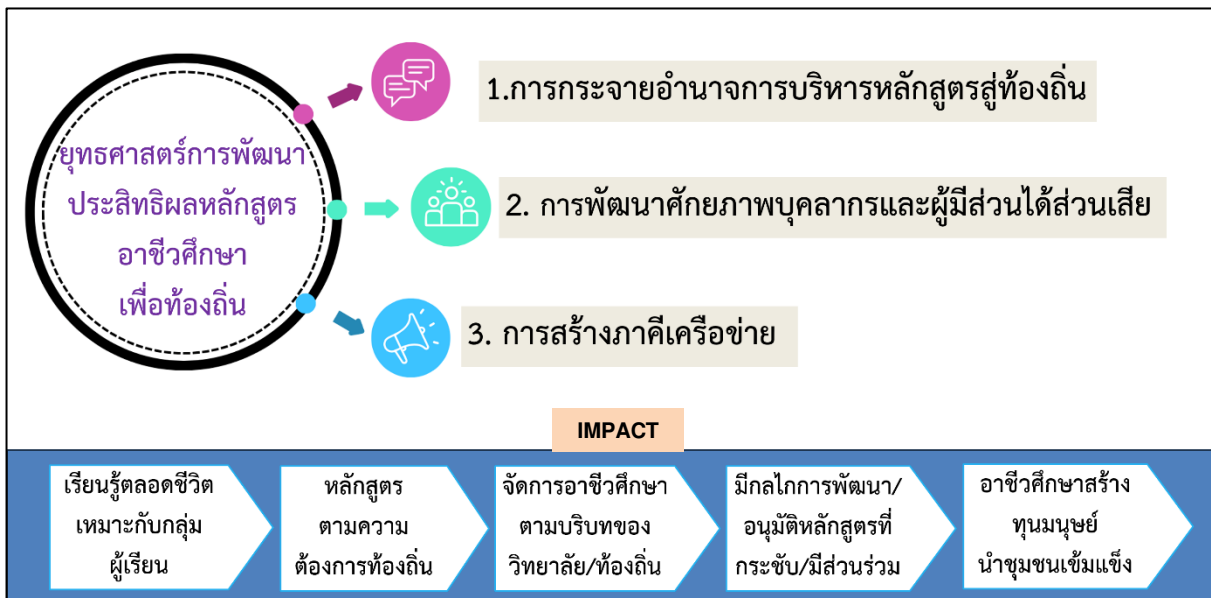
แผนภูมิที่ 6 แสดงปัจจัยสู่ความสำเร็จ ของการพัฒนาประสิทธิภาพหลักสูตรอาชีวศึกษา การบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การกระจายอำนาจการบริหารจัดการหลักสูตร การกระจายอำนาจการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับต่างๆ โดยให้บุคลากรหรือผู้เกี่ยวข้องในชุมชนมีบทบาท และส่วนร่วม เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและสถานการณ์ของเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ ใช้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การวิพากษ์หลักสูตร ไปจนถึงการอนุมัติหลักสูตรด้วยกลไกที่มีภาคประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง เป็นการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยให้เน้นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่อง BCG มุ่งเน้นการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงกับสถานประกอบการ ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการทำงานและเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ แบบเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การสร้างภาคีเครือข่าย การสร้างภาคีเครือข่ายเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นในการเชื่อมโยง และสร้างความร่วมมือระหว่างหลักสูตรอาชีวศึกษากับภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และชุมชน โดยการสร้างความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีวศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว

แผนภูมิที่ 7 แสดงยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการพัฒนา (Impact)

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

ภาวะผู้นำในการพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญ ผู้นำที่จะมาขับเคลื่อนจะต้องมีความตั้งใจที่สำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาให้เป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจฐานรากได้

1) ผู้นำควรมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความแตกต่างของบริบทพื้นที่ ตามกลุ่มจังหวัด ความต้องการของชุมชนและตลาดแรงงานที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอาชีวศึกษาให้เหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการจริงของภาคประชาชนและธุรกิจฐานราก

2) ผู้นำควรสร้างและส่งเสริมพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาที่มีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานเข้าใจและร่วมมือในการทำงานในทิศทางเดียวกัน

3) ผู้นำควรมีแนวคิดในการสร้างพื้นที่ให้กับการเรียนรู้และนวัตกรรม ส่งเสริมการสร้างพื้นที่ให้การเรียนรู้และนวัตกรรมภายในหน่วยงาน โดยเชื่อมโยงกับชุมชนและธุรกิจในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขัน และพัฒนาทักษะของบุคลากรให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงาน

4) ผู้นำควรมีทักษะในการสร้างและแสวงหาความร่วมมือ กำกับนโยบายและแนวคิดที่จะขยายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

5) ผู้นำควรมีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร และสามารถเชื่อมโยงและประสานงานกับบุคลากรและกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กรอย่างเหมาะสม

6) ผู้นำควรมีความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน และสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) ผู้นำควรมีความสามารถในการสร้างและสนับสนุนทีมให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถชักจูงและแนะนำทีมให้สามารถประสบความสำเร็จในงานของตนเองได้

8) ผู้นำควรเป็นตัวอย่างในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนา และสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีในองค์กรได้

สรุป ภาวะผู้นำในการพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น ควรเป็นผู้มีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความแตกต่างของบริบทพื้นที่ มีส่วนร่วมกับชุมชนและธุรกิจในพื้นที่ และสามารถพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรการทำงานแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 [National Economic and Social Development Plan, 13th Edition]. กรุงเทพฯ, ประเทศไทย : กรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2567 ที่ <https://www.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/02/แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.-2563-2565-rev.pdf>.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546. (พระราชกิจจานุเบกษา เล่ม 105 ตอนที่ 63ง พ.ศ. 2549). กรุงเทพฯ : สำนักงานประชาสมพันธ์.
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (พระราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 29ง พ.ศ. 2551). กรุงเทพฯ : สำนักงานพระราชบัญญัติแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 [Ministry of Education Administration Act B.E. 2546]. กรุงเทพฯ, ประเทศไทย : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2564). แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2567 ที่ <https://www.vec.go.th/Default.aspx?tabid=87>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2562) หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2567 จาก <http://bsq2.vec.go.th/document/การพัฒนาหลักสูตร/3.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561) ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 -2580) สำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ, ประเทศไทย : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). เศรษฐกิจและสังคมในปี 2564 : สถานการณ์ความยากจนหลายมิติของประเทศไทย [เอกสารออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13043.
- สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนแม่บทเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). หลักสูตรท้องถิ่น. ใน สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (บรรณาธิการ), การเรียนรู้ในชุมชน : วิธีในการเรียนรู้ที่แตกต่าง (หน้า 107). หมอชิต, กทม : พี. พรินท์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ . (2542). หลักสูตรท้องถิ่น : นวัตกรรมสู่การพัฒนาท้องถิ่น (หน้า 124). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองไทย.

อุดม เขยกีวงศ์. (2545). หลักสูตรท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน : การจัดการเรียนรู้และความรู้ สู่สังคมที่ยั่งยืน (หน้า 6). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นางสาวสุนทรผลไท จันทระ

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาตรี

ศิลปกรรมบัณฑิต (ศบ.) สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2540

ระดับปริญญาโท

1) ครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (คอ.ม.) สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2552

2) ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (ศม.) บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2558

ระดับปริญญาเอก

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขานวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2556

ประสบการณ์การรับราชการ

2551 : บรรจุแต่งตั้งตำแหน่งครูผู้ช่วย วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี

2555 : ครูผู้สอน วิทยาลัยเทคนิคหนองคาย

2557 : หัวหน้างานบุคลากร วิทยาลัยเทคนิคหนองคาย

2558 : รองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

2563 : ผู้อำนวยการวิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวอุดรธานี

2565 : ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอุดรธานี ถึงปัจจุบัน

2566 : ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ

สถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

ผลงานทางวิชาการ

Chantara,S., Koul, R. & Kaewkuekool,S.,2014, “Relationship between lifestyle values and achievement goal orientation among vocational students in Thailand”, **Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education**, Vol.35, No.1, pp. 36-47.

Koul, R., Lerdpornkulrat, T. & Chantara, S., 2011, “Relationship between career aspirations and measures of motivation toward biology and physics, and the influence of gender”, **Journal of Science Education and Technology**, Vol. 20, No. 6, pp. 761-770.

Chantara,S., Koul, R. & Kaewkuekool,S.,2010, “Career aspirations, goal orientation, and classroom anxiety”, **Proceedings of the 10th International Conference on Communication and Management in Technological Innovation and Academic Globalization**, 2010, November, Puerto De La Cruz, Tenerife, Spain, pp. 133-146.

Chantara,S., Kaewkuekool,S., Koul, R.,2011, “Self-Determination Theory and Career aspirations: A Review of literature”, **Proceedings of the International Conference on Social Science and Humanity**, 2011, February, Singapore, pp. 215-219.

Chantara,S. & Koul, R.,2011, “Influence of aspirations and materialism on achievement goal orientations”, **Proceedings of the 10th International Conference on Worldwide Forum on Education and Culture**, 2011, November, Rome, Italy, pp. 735-745.

Chantara,S., Kaewkuekool,S., Koul, R., & O' Neill, P., 2017, “Motivational goals, Religiosity and Intrinsic and Extrinsic Aspirations of Thai Vocational Students” **Proceedings of the National Conference on Vocational Education Innovation and Technology**, March 24-25, 2017, Udon Thani, Thailand, pp.1273-1281.

วรวิทย์ ศรีตรระกุล, สุนทรพไท จันทระ, บัณฑิต สุขสวัสดิ์, “แนวทางและเครื่องมือประเมินมาตรฐานวิชาชีพ ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ. 2562”, วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา, ปีที่ 6, พ.ศ. 2565, หน้า 1-6.

วรวิทย์ ศรีตรระกุล และ สุนทรพไท จันทระ, “มาตรฐานระดับอุดมศึกษาในบริบทของอาชีวศึกษากับการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของสถาบันการอาชีวศึกษา”, วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา, ปีที่ 3, พ.ศ. 2554, หน้า 1-6.

รางวัลหรือทุนการศึกษา (เฉพาะที่สำคัญ)

ทุนการศึกษา Multiplier Training for Master trainer’s pedagogy Multi-Discipline Specialist Programme for TVET teachers cooperate between OVEC and ITE, 2018, Singapore

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอุดรธานี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- ทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบัน สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1
- ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ
- รองบรรณาธิการ “วารสารวิจัยและนวัตกรรมอาชีวศึกษา” TCI ฐาน 2